

Nr 23.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m.; given Stockholms slott den 5 februari 1915.

Under åberopande av bilagda i statsrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1:o) förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin;

2:o) förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl; samt

3:o) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

Häriigenom förordnas, att 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin skall erhålla följande ändrade lydelse:

35 §.

1. Polismyndighet — — — rörelsens inställande.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna. Sådant förordnande må dock meddelas endast där Kungl. Maj:t det medgiver.
3. Förekomma å gästgiveri eller å annat ställe, där detaljhandel med brännvin utövas, vid särskilda tillfällen oordningar av den art, att innehavaren av rättigheten icke kan anses fortfarande lämplig att utöva densamma, eller har någon av de enligt 16 § meddelade utskänkingsrättigheter visat sig föranleda störande oordningar, må Kungl. Maj:ts befallningshavande, på anmälan, i stad av magistraten eller stadsfullmäktige eller, där stadsfullmäktige ej finnas, allmänna rådstugan och på landet av kronobetjänt eller socknens eller angränsande sockens kommunalnämnd, efter vederbörlig undersökning äga att inskränka eller indraga förenämnda rättighet eller ock därifrån skilja innehavaren; dock äge innehavare av rättigheten i sådant fall att av redan erlagd försäljningsavgift återfå så stor del, som motsvarar den tid, varunder rättigheten ej utövats.

Denna förordning träder genast i kraft.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905
angående försäljning av vin och öl.**

Häri genom förordnas, att 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl skall erhålla följande ändrade lydelse:

31 §.

1. Kungl. Maj:ts befallningshavande — — — nödiga.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna. Sådant förordnande må dock meddelas endast där Kungl. Maj:t det medgiver.
3. Därest vid marknad, allmän torgdag, vapenövningsmöte, inskrivningsförrättning eller mönstring med värnpliktige, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling äger rum utskänkning eller annan försäljning av vin eller öl visar sig föranleda oordningar, må polismyndighet i stad och kronobetjänt å landet omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra försäljningens fortsättande vid tillfället.

Denna förordning träder genast i kraft.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker.

Härigenom förordnas, att 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Om uppvägt malt eller därav beredd produkt, innan den lämnat lagerfaten, så väsentligen skadats, att maltet eller produkten ej kan för avsett ändamål användas, må eftergift av skatten äga rum. Sådan eftergift må ock ske för av skattepliktigt bryggeri innehavd maldryck, som med anledning av jämlikt 31 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl meddelat försäljningsförbud så skadats, att drycken ej kan för avsett ändamål användas. Till Kungl. Maj:t ställd ansökan om eftergift av skatten i ovan angivna fall skall, åtföljd av handlingar, innefattande erforderlig utredning rörande förhållandet, ingivas till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som, efter överkontrollörens hörande, till Kungl. Maj:t insänder handlingarna i ärendet jämte eget yttrande.

Denna förordning träder genast i kraft.

---

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5
december 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anförde chefen för civildepartementet, statsrådet von Sydow följande:

Jämlikt nådigt bemyndigande anbefalldes jag genom telegrafiskt cirkulär den 6 augusti 1914 överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshavande i samtliga län att taga i övervägande, huruvida icke med hänsyn till rådande allvarliga förhållanden inskränkningar i fråga om utminuterung och utskänkning av spritdrycker, vin och öl lämpligen borde vidtagas.

Sedermera anmodade jag i skrivelse den 21 oktober 1914 nämnda myndigheter att snarast möjligt inkomma med redogörelse angående de åtgärder, de i anledning av oförmälda cirkulär vidtagit, samt därvid ock meddela, huruvida de bestämmelser, myndigheterna i berörda av-

Infordrade
yttranden
angående
ifrågasatta åtgärder be-
träffande för-
säljningen av
alkoholhaltiga
drycker.

seende kunde hava utfärdat, ännu gällde eller i vad mån de blivit upphävda. Myndigheterna anmodades i samband därmed ock att meddela, huruvida anledning nu syntes dem föreligga att, på sätt från nykterhetsorganisationers sida blivit ifrågasatt, utfärda skärpta bestämmelser uti ifrågavarande avseende.

De i anledning av skrivelsen den 21 oktober 1914 avgivna utlåtanden hava nu till civildepartementet inkommit. Av desamma framgår, hurusom omedelbart efter mottagandet av nämnda cirkulär den 6 augusti eller redan dessförinnan överståthållarämbetet ävensom samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande, själva eller genom underlydande polismyndigheter, antingen i viss utsträckning meddelat förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker eller föreskrivit omfattande inskränkningar i avseende å sådan försäljnings bedrivande. De uti berörda avseende meddelade bestämmelser hava sedermera, då mera normala förhållanden åter inträtt, i allmänhet blivit helt eller delvis upphävda. Vidkommande frågan, huruvida anledning nu syntes föreligga att utfärda skärpta bestämmelser beträffande försäljning av alkoholhaltiga drycker, hava åtskilliga av de hörda myndigheterna inskränkt sig till att framhålla, att Kungl. Maj:ts befallningshavande enligt gällande lagstiftning ägde att ingripa mot en bestående försäljningsrätt endast där detta vore ur ordningssynpunkt påkallat samt att från denna synpunkt någon anledning att utfärda sålunda ifrågasatta bestämmelser ej föreläge. Några av de hörda myndigheterna hava emellertid i sina utlåtanden berört frågan, huruvida med hänsyn till rådande tryckta ekonomiska förhållanden skärpta bestämmelser i ämnet kunde anses erforderliga. I sistnämnda avseende tillåter jag mig här ur de avgivna utlåtandena åberopa följande:

Överståthållarämbetet anför: Visserligen vore det särskilt med hänsyn till nu rådande allvarliga förhållanden önskvärt, att förekommande missbruk av alkoholhaltiga drycker kunde ytterligare stävjas och helst allt omätligt bruk av spritdrycker upphöra. De ekonomiska svårigheter, krisen medförde för många av stadens invånare, manade även att söka befrämja försiktighet och sparsamhet vid användningen av en sådan överflödsvara som spritdrycker. Den nuvarande situationen vore emellertid enligt överståthållarämbetets åsikt icke sådan, att den författningsenligt medgäve utfärdandet av försäljningsförbud eller vidtagande av mera omfattande inskränkningar i försäljningsrätten. Dylika åtgärder skulle även medföra ökad arbetslöshet, i det att ej så få av stadens invånare därigenom skulle berövas hela eller en avsevärd del av sin arbetsförtjänst, och komme helt visst också att framkalla försök att genom överträdelse av meddelade föreskrifter åtkomma spritdrycker.

Konungens befallningshavande i Stockholms län hade ej mindre från nykterhetsorganisationer inom länet än även från länskommuner och enskilda, utsedda vid offentliga möten inom länet att frambära mötesdeltagarnas önsknings i nykterhets-

frågan på grund av rådande allvarliga förhållanden, fått emottaga framställningar om inskränkningar i handeln med starka drycker och om förnyad tillämpning av förut utav Konungens befallningshavande den 2 augusti 1914 utfärdade förbudsbestämmelser att gälla under den tid nuvarande politiska förhållanden fortfore. I dessa framställningar hade huvudsakligen framhävts vikten därav, att under nuvarande allvarliga tider sparsamhet iakttoges och att allmänheten, särskilt den kroppsarbetande befolkningen, i görligaste måtto förhindrades att på rusdrycker förlösa sina numera kanske mer än vanligt knappa tillgångar. Dessa omständigheter hade Konungens befallningshavande emellertid icke ansett vara av beskaffenhet att lagligen kunna föranleda till de begärda inskränkningarna i handeln med starka drycker. — De av nykterhetsintresserade framburna synpunkterna syntes väl behjärtansvärda. Särskilt vore givetvis mycket önskvärt att kunna hindra, att lämnat understöd till följd av arbetslöshet på mer eller mindre direkt sätt användes till förvärv av starka drycker. Tillmötesgående av sökandenas önskningar torde emellertid endast kunna äga rum genom tillkomsten av en utav konung och riksdag gemensamt stiftad lag för riket. En sådan lagstiftning torde dock medföra stora olägenheter och kostnader för staten i form av skadeersättningar till vederbörande näringsidkare, som därav tillskyndades förluster, och borde av sådan anledning ifrågakomma endast i yttersta nödfall. Då, enligt Konungens befallningshavandes förmenande, varken av nyssangivna orsak eller från ordningssynpunkt skärpta bestämmelser rörande utminuterung och utskänkning av brännvin, vin och öl vore under nuvarande förhållanden påkallade, funne Konungens befallningshavande sig icke kunna tillstyrka lagstiftning i sådant hänseende.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län anser, att ur ordningssynpunkt något behov av inskränkningar utöver de i allmänhet å varje särskild ort gällande icke för närvarande förefunnes i länet. Inskränkningar i sådant hänseende kunde visserligen synas önskvärda under nuvarande tryckta ekonomiska omständigheter samt i synnerhet om arbetslöshet bleve rådande och föranledde behov av understöd i större omfattning. Någon svårare arbetslöshet rådde emellertid icke i länet.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län uttalar som sin åsikt, att ur den synpunkt, som enligt gällande lag vore grundläggande för myndigheternas rätt att ingripa i fråga om inskränkningar uti sprithanteringen — eller ordningssynpunkt — anledning för närvarande icke förefunnes till skärpta bestämmelser. Skulle däremot denna angelägenhet ses ur mera social synpunkt samt i betraktande tagas de nu rådande mycket allvarliga förhållandena, den osäkra arbetsmarknaden och de alltmer stegrade priserna å livsmedel och andra nödvändighetsvaror, vilket allt nödvändiggjorde den största sparsamhet, så måste Konungens befallningshavande erkänna, att de påyrkade inskränkningarna vore befogade och önskvärda.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län anför: Om man bortsåge från gränserna för Konungens befallningshavandes befogenhet att vidtaga restriktiva åtgärder i avseende å handeln med alkoholhaltiga drycker och fäste avseende allenast å den synpunkt, som i till Konungens befallningshavande ingivna petitioner om utfärdande av »rusdrycksförbud» gjorts gällande, eller faran för arbetslöshet i följd av det pågående kriget, kunde, såsom av den med anledning av berörda petitioner verkställda utredning nogsamt framgått, förhållandena å arbetsmarknaden inom länet — vilka i stort sett syntes vara fullt normala — ingalunda anses lämna stöd för den me-

ning, att inom länet verkningar av det pågående kriget för närvarande grundade behov av skärpta bestämmelser uti förevarande avseende.

Konungens befallningshavande i Gottlands län anför: Då efter all sannolikhet prisen såväl å livsförnödenheter som å andra varor komme att under stundande vinter högst betydligt stiga, syntes ekonomiska och sociala synpunkter tala för väsentliga inskränkningar i eller förbud mot försäljning av brännvin, vin och öl. Konungens befallningshavande hade därför i princip intet att erinra emot de från nykterhetsorganisationers sida gjorda framställningar, i vad de finge anses innebära hemställan om lagstiftningsåtgärder av tillfällig art i berörda riktning.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län anser, att utöver de av länsstyrelsen givna föreskrifter, vilka fortfarande ägde gällande kraft, ur ren ordnings- synpunkt ytterligare inskränkningar i försäljningen av sprit- eller maltdrycker icke vore påkallade. Å andra sidan kunde icke bestridas, att under nu rådande allvarliga förhållanden det måste anses vara särskilt önskvärt, att konsumtionen av alkoholhaltiga drycker så mycket som möjligt inskränktes. Skulle de pågående krigen komma att ännu länge fortgå, torde väl landets näringar och handel icke kunna undgå att härigenom bliva lidande i allt mer kännbar grad. Den arbetslöshet, som därav måste följa, kunde möjligen bliva av den utsträckning, att verklig nöd uppstode i olika delar av landet. Om så skedde, torde nöden ofta i första hand drabba de hem, vilkas försörjare vore hemfallna till missbruk av starka drycker. Det vore därför otvivelaktigt, att åtgärder, som avsåge att vare sig undanhålla drinkare möjlighet att åtkomma dessa drycker eller i allmänhet minska frestelserna till förbrukning därav, kunde i sin mån verksamt bidra till att hålla nöden borta från eller åtminstone fördröja dess inträde i mångt hem. Att vidtaga åtgärder i antydd riktning låge icke inom länsstyrelsens befogenhet, utan torde detta med nu gällande lagstiftning huvudsakligen tillkomma styrelserna för brännvinsförsäljningsbolagen.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län anför: Från nykterhetsorganisationerna hade framställningar gjorts om spritdrycksförbud, varvid helt andra synpunkter än ordningens upprätthållande med mycken styrka framhållits. Dessa synpunkter hade huvudsakligen varit det särskilda krisläge, vari vårt land för närvarande befunde sig, den arbetslöshet, som vore att motse, och den nöd, som av dessa orsaker i de fattigare hemmen redan inträtt och som kunde väntas i ännu högre grad göra sig gällande under den stundande vintern. Dessa skäl måste enligt Konungens befallningshavandes uppfattning betraktas såsom mycket beaktansvärda, men dels gällde de i större eller mindre grad under alla förhållanden, icke blott under de nuvarande, och dels torde ett förbud, som utfärdades på sådana grunder, böra gälla hela landet och sålunda även böra utfärdas av annan myndighet än länsstyrelserna, vilka för övrigt för en sådan åtgärd helt och hållet saknade stöd i den rusdryckslagstiftning, som nu vore gällande.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län anför: I framställningar, som inkommit till Konungens befallningshavande, liksom även i tidningspressen hade såsom motiv för behovet av inskränkningar i brännvins- samt vin- och ölhandeln i allmänhet framhävts huvudsakligen vikten att under nuvarande allvarliga tider sparsamhet iakttoges och att allmänheten, särskilt den kroppsarbetande befolkningen, i görligaste måtto förhindrades att på rusdrycker förlösa sina numera kanske mer än vanligt

knappa tillgångar. Ehuru Konungens befallningshavande för sin del tillfullo behjärtade denna synpunkt, hade Konungens befallningshavande, då ifrågavarande omständigheter icke i allmänhet torde vara av beskaffenhet att motivera inskränkningar i rusdryckshandeln från Konungens befallningshavandes sida, funnit sig icke kunna eller böra fästa avseende vid de på dylika skäl grundade framställningar. Då vidare inom Skaraborgs län numera icke rådde någon arbetslöshet samt förhållandena i stort sett i övrigt vore fullt normala, ansåge Konungens befallningshavande anledning saknas att utfärda skärpta bestämmelser uti ifrågavarande avseende. En annan sida av saken vore därjämte särskilt värd beaktande. Många av dem, som drabbades av de skärpta bestämmelserna, utgjordes av personer, vilka för bestämd tid, mestadels till årets utgång, erhållit tillstånd till utskänkingsrörelses utövande och ordnat sig därefter, förhyrt lokaler och anställt personal för rörelsens bedrivande samt nedlagt kapital på densamma. Att inskränkningar under någon längre tid i dessa personers näringsrätt måste för dem medföra förluster och i vissa fall verka rent ruinerande, vore uppenbart; och enligt Konungens befallningshavandes mening befogade klagomål hade också från många håll försports. Även av denna anledning hölle Konungens befallningshavande före, att mera vittgående inskränkningar i vederbörandes rättigheter till handel med spritdrycker, vin och öl icke utan trängande skäl borde vidtagas.

Konungens befallningshavande i Örebro län anför: Med hänsyn till de rådande allvarstunga tiderna och det från statens sida berättigade kravet, att var och en medborgare skulle iakttaga den största möjliga sparsamhet och hushållsaktighet, torde goda skäl kunna åberopas för att staten, såsom ofta tillförne skett, utfärdade förbud mot begagnande av ifrågavarande drycker och andra allmänligen brukade njutningsmedel, vilkas inköp för medborgarna medförde utgifter, vilka kunde användas till bättre och nyttigare ändamål. Införandet av en dylik lagstiftning, varigenom staten påtog sig ett ansvar för den enskildes hushållning, vilket ansvar rätteligen borde bäras av den enskilde, medförde dock stora olägenheter, och torde ock för staten medföra utgifter i form av skadeersättningar till dem, som lede ekonomiska förluster genom de utfärdade förbuden. Dylik lagstiftning syntes därför Konungens befallningshavande icke böra förekomma annat än i yttersta nöd.

Konungens befallningshavande i Kopparbergs län anför: Huru förhållandena än komme att gestalta sig, torde det vara säkert, att vi ej kunde undgå att möta en tid av mycket allvarliga ekonomiska svårigheter, åtföljda av arbetslöshet, under vilken det bleve en oavvislig nödvändighet för stora lager av mindre väl ekonomiskt lottade att själva göra allt, vad göras kunde, för att draga sig fram under dyrtiden och skaffa föda åt familjen. Under sådana förhållanden hade det synts Konungens befallningshavande vara en ur självbevarelsesdriften naturligt framgången fordran, att den ström, som i form av utgifter för rusdrycker från dessa klasser under det inträdda nödläget bortförde de medel, som skulle utgå för livets oundgängliga nödtorft, måtte tillsvidare hejdas. Konungens befallningshavande hemställde därför, att åtgärder måtte vidtagas för genomförande i riket under nuvarande kristid av allmänt rusdrycksförbud.

Konungens befallningshavande i Västernorrlands län anför: Åtskilliga till Kungl. Maj:t ställda, av Konungens befallningshavande överlämnade framställningar avsåge, utom förbud för tillverkning av rusdrycker, att inskränkning i handeln med dylika drycker

mätte genomföras, icke på grund av den allmänna ordningens krav, utan med hänsyn till den ekonomiska ställningen inom riket under nuvarande kristid. Enahanda vore förhållandet med flera till Konungens befallningshavande inkomna skriftliga petitioner från kommuner och enskilda. Vad Västernorrlands län anginge förtjänade bemärkas, att varken arbetslöshet eller ekonomiskt stillestånd i större utsträckning föreläge, men att det ekonomiska läget så till vida vore betryckt, att ett abnormt högt prisläge å samtliga livsfrönödenheter redan inträtt och kunde förväntas komma att fortfara. Vid sådant förhållande skulle det, enligt Konungens befallningshavandes mening, otvivelaktigt ur synpunkten av den allmänna hushållningens intresse vara önskvärt, att, där sådant kunde ske, med lämpliga medel åvägabragtes återhållsamhet i fråga om utgifter för överflödsartiklar, till vilka spritdrycker, vin och öl torde kunna räknas. Med hänsyn härtill funne Konungens befallningshavande den väckta frågan om en tillfällig, för hela riket gällande inskränkning i handeln med nämnda drycker vara värd att av Kungl. Maj:t beaktas, ehuru väl Konungens befallningshavande å andra sidan icke kunde finna antagligt, att den ekonomiska vinsten av en konsumtionsminskning, som begränsade sig till allenast nu ifrågavarande varor, skulle komma att motsvara de till densamma allmänneligen knutna förhoppningarna, särskilt som utgifterna för spritdrycker numera näppeligen torde vara av så avgörande betydelse för befolkningens hushållning, som petitionärerna syntes förutsätta. Emellertid låge utan tvivel bakom petitionärernas framställningar en förhoppning, att den påyrkade restriktionen skulle bliva av betydelse såsom uppfostran till nykterhet. Konungens befallningshavande funne det vanskligt att med någon grad av sannolikhet beräkna, huruvida de sålunda förväntade verkningarna av de ifrågasatta inskränkningarna komme att inträda, men vågade icke bestrida, att verkan i ovan antydd riktning möjligen kunde därav förledas, och funne sig följaktligen jämväl ur denna synpunkt icke böra avstyrka de framställda förslagen.

Konungens befallningshavande i Jämtlands län meddelar, att ansökningar hos Konungens befallningshavande framställdes dels om upphävande av nu utav Konungens befallningshavande stadgade inskränningar i fråga om försäljningen av alkoholhaltiga drycker samt återgång helt och hållet till de normala förhållandena, dels om fullständigt förbud för all försäljning av spritdrycker. I sistberörda avseende hade framhållits den dyra tiden och angelägenheten av att därunder folkets penningar, särskilt familjeförsörjares inkomster, icke användes på de fördärvbringande spritdryckerna, varjämte erinrats om att ett större antal unga män vore inkallade till militär tjänstgöring och borde undandragas rusdryckernas lockelser. Uppenbart vore, att under de nu rådande ekonomiska förhållandena det vore önskligt, att konsumtionen av spritdrycker kunde i så stor omfattning som möjligt inskränkas; och på förfrågan hade efterlyst för de i Östersund förlagda truppförbanden, vilkas nu till tjänstgöring inkallade värnpliktige uppginge till ett antal av omkring 1,300 man, förklarar, att ett allmänt förbud mot försäljning av spirituösa drycker måste anses önskvärt. Emellertid syntes den Konungens befallningshavande och polismyndighet enligt förordningen angående försäljning av brännvin tillagda rätt att utfärda förbud mot dylik försäljning, vilken för övrigt torde omfatta mera tillfälliga förbud, icke kunna avse nu omförmälda förhållanden; och ej heller i övrigt syntes sådana omständigheter för närvarande föreligga, som enligt sagda förordning kunde berättiga Konungens befallningshavande att utfärda dylikt förbud, vilket dessutom, då försäljningsrätt ägde rum i landet i övrigt och särskilt i närgränsande län, svårligen kunde göras effektivt.

Konungens befallningshavande i Västerbottens län anser några omständigheter, som skulle särskilt för nämnda län nu påkalla allmänna inskränkningar, utöver vad redan skett, i rätten att utskänka eller utminutera brännvin, vin eller öl, icke föreligga. Att för en obestämd tid framåt alldeles förbjuda sådan utminutering och utskänkning ansåge Konungens befallningshavande icke vara att tillråda. Men befunnes vissa förhållanden inom landet påkalla särskilda begränsningar härutinnan, borde dessa för att bliva effektiva omfatta landet i dess helhet.

Konungens befallningshavande i Norrbottens län anför: I de framställningar om ytterligare inskränkningar, som i några fall framkommit från nykterhetsvänligt håll, hade med styrka framhållits, att, särskilt under nuvarande ekonomiskt brydsamma tider, de fattiga icke borde tillåtas att nedlägga sina små inkomster på spritdrycker. Den synpunkt, som sålunda anlagts, vore lätt att förstå och uppskatta. Ett konsekvent tillämpande av densamma även på andra livets förhållanden torde dock vara ägnat att framkalla starka betänkligheter. Vilken uppfattning man än hyste i berörda avseende, syntes det dock Konungens befallningshavande otvivelaktigt, att gällande lagstiftning angående alkoholhaltiga drycker icke medgäve vare sig Kungl. Maj:t eller underordnade myndigheter att ur angivna synpunkt utfärda restriktiva bestämmelser.

I samband med redogörelsen för de i ämnet avgivna utlåtandena vill jag omnämna, att till mig överlämnats åtskilliga framställningar och petitioner från olika delar av landet, utmynnande i anhållan att under nuvarande allvarliga tider ett allmänt, för hela landet gällande förbud mot försäljning av spritdrycker, vin och öl måtte utfärdas.

Enligt gällande brännvins- samt vin- och ölförsäljningsförfordningar äger Kungl. Maj:ts befallningshavande — samt för vissa fall underlydande polismyndighet ävensom kommunalnämnd — viss befogenhet att meddela förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker, om oordningar i anledning av sådan försäljning uppkommit eller anledning finnes att befara sådana. På sätt de hörda myndigheterna framhållit, har Kungl. Maj:ts befallningshavande eller annan myndighet däremot enligt gällande lagstiftning icke befogenhet att meddela dylikt förbud av den anledning, att försäljningen under kristider kan antagas för det allmänna och den enskilde medföra särskilda vådor av ekonomisk eller social art.

Departements-
chefen.

Väl uppskattar jag till fullo det behjärtansvärda syftet i de framställningar, vari påyrkas utfärdandet under rådande förhållanden av ett för hela riket gällande förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker. Jag anser dock tillräckliga skäl ej förefinnas, att under sådana

omständigheter som de nuvarande omedelbart företages ett så långt gående ingrepp i näringslivet och den enskildes förhållanden, som ett dylikt allmänt förbud skulle innefatta. De rådande allvarliga förhållandena giva mig emellertid anledning att till övertägande upptaga frågan, huruvida icke en utsträckning av rätten att meddela förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker kan befinnas påkallad för vissa fall, då de ekonomiska och sociala vådorna av en fri förbrukning av dessa drycker i alldeles särskild grad kunna göra sig gällande. Så synes i främsta rummet vara förhållandet i fall av krig eller vid omedelbar krigsfara. Att för sådana utomordentliga fall utomordentliga åtgärder jämväl i nu förevarande hänseende kunna tänkas erforderliga, synes mig utan vidare uppenbart. Bortsett från dessa fall lär det vara tydligt, att särskilt om de nu rådande ekonomiska förhållandena förvärras, arbetslöshet och verklig nöd i större omfattning kan uppstå i olika delar av landet. Med hänsyn till de olägenheter av social och ekonomisk art, som förbrukningen av alkoholhaltiga drycker under sådana omständigheter kan medföra, måste det enligt min mening anses påkallat, att beträffande de orter, där dylik omfattande arbetslöshet eller nöd redan må hava uppkommit eller kan befaras inom snar framtid inträda, åtgärder kunna från det allmännas sida vidtagas för att förhindra eller försvåra åtkomsten av sådana drycker — och detta alldeles oavsett, huruvida ifrågavarande åtgärder kunna anses för ordningens upprätthållande nödiga.

Det synes lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:ts befallningshavande att uti ovan angivna fall, i den omfattning de lokala förhållandena betinga, utfärda förbud mot ifrågavarande försäljningsbedrivande eller, där sådant förbud ej anses påkallat, meddela erforderliga inskränkningar i avseende å försäljningsrättighets utövande. Härvid torde dock det förbehåll böra stadgas, att vid krig eller omedelbar krigsfara medgivande uti ifrågavarande avseende bör lämnas av Kungl. Maj:t, som i dylika fall lär äga möjlighet att bäst bedöma alla på frågans prövning inverkan omständigheter.

Då den vidare handläggningen av frågan om de författningsändringar, som för ändamålet erfordras, ankommer på finansdepartementet, tillåter jag mig hemställa, att föreliggande ärende måtte dit överlämnas.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter;

och täcktes Hans Maj:t Konungen till densamma lämna bifall samt förordnade, att protokollet i detta ärende finge offentliggöras.

Ur protokollet:

Niklas A. Lindhult.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 december 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anförde följande:

»Efter samråd med chefen för civildepartementet har jag låtit inom finansdepartementet utarbета särskilda förslag dels till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, dels ock till förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen samma dag angående försäljning av vin och öl. Dessa förslag hava till ändamål att, i enlighet med vad nämnde departementschef nyss anført, bereda möjlighet att under vissa, särskilt kritiska förhållanden och även där sådant ej för ordningens upprätthållande kan anses erforderligt vidtaga åtgärder för att förhindra eller försvåra åtkomsten av spritdrycker, vin och öl. Förslagens innehåll överensstämmer med de av chefen för civildepartementet angivna grunder.»

Efter uppläsande av ifrågavarande förslag, så lydande som bilagor till detta protokoll utvisa, hemställde föredragande departementschefen, att utlåtanden från kontrollstyrelsen och socialstyrelsen över förslagen måtte inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905
angående försäljning av brännvin.**

Härigenom förordnas, att 35 § i förordningen den 9 juni 1905
angående försäljning av brännvin skall erhålla följande ändrade lydelse:

35 §.

1. Polismyndighet — — — rörelsens inställande.
2. Då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande, så ock när vid krig eller omedelbar krigsfara Kungl. Maj:tt det medgiver, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller föreskriva de inskränkningar i sådan handel, som må finnas nödiga.
3. Förekomma — — — ej utövats.

Denna förordning träder genast i kraft.

Bilaga 2.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905
angående försäljning av vin och öl.**

Häri genom förordnas, att 31 § i förordningen den 9 juni 1905
angående försäljning av vin och öl skall erhålla följande ändrade lydelse:

31 §.

1. Kungl. Maj:ts befallningshavande — — — nödiga.
2. Då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande, så ock när vid krig eller omedelbar krigsfara Kungl. Maj:t det medgiver, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddela förbud mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller föreskriva de inskränkningar i sådan försäljning, som må finnas nödiga.
3. Därest — — — — vid tillfället.

Denna förordning träder genast i kraft.

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5
februari 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet
anförde chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten följande:

»Sedan Kungl. Maj:t den 5 december 1914 beslutit inhämta ut-
låtanden från kontrollstyrelsen och socialstyrelsen över inom finans-
departementet utarbetade särskilda förslag dels till förordning om ändrad
lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av
brännvin, dels ock till förordning om ändrad lydelse av 31 § i förord-
ningen samma dag angående försäljning av vin och öl, hava yttranden
från nämnda myndigheter nu inkommit.

De avgivna utlåtandena, vilka torde få i avskrift biläggas protokollet, giva mig anledning till följande erinringar.

Socialstyrelsen har i sitt utlåtande betonat, hurusom med hänsyn till konsekvensen av förbud eller inskränkningar av föreslagen art sådana icke borde meddelas annat än när det vore nödvändigt, och har styrelsen ifrågasatt, om icke detta borde erhålla ett bestämt uttryck i själva lagtexten. Häremot har jag intet att erinra.

I detta sammanhang har socialstyrelsen som sin åsikt uttalat, att närhelst förbud eller inskränkningar av ifrågavarande art skulle meddelas, detta borde ske genom Kungl. Maj:t. De av styrelsen till stöd för denna mening anförda skäl, beträffande vilka jag tillåter mig hänvisa till styrelsens utlåtande, måste anses äga stor betydelse. Ifrågavarande åtgärders behövlighet och innebörd kunna emellertid vara i så hög grad beroende av lokala förhållanden, att beslutanderätten härutinnan lämpligen bör förläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande. Vad styrelsen anført giver mig alltså anledning att föreslå, att förbud eller inskränkningar av föreslagen art icke få meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, utan att Kungl. Maj:t, vare sig i allmänhet för viss tid eller ock för särskilt fall, härtill lämnat sitt medgivande.

Kontrollstyrelsen har framhållit, att stadgandet i 7 § av förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker om eftergift i vissa fall av maltskatt ej torde lämna säkerhet för att tillverkare hade att påräkna dylik eftergift jämväl för det fall, att av malt beredd produkt, som tappats å kärl, på grund av vederbörande myndighets beslut ej finge från bryggeri försäljas och, enär densamma endast en kortare tid kunde förvaras, sålunda bleve för avsett ändamål oanvändbar. Den av staten debiterade skatten borde i sådant fall enligt styrelsens mening uppenbarligen bortfalla.

Lika med kontrollstyrelsen anser jag en eftergift av skatten i förevarande fall av billigheten påkallad, och har jag med anledning härav låtit inom finansdepartementet utarbета förslag till ändrad lydelse av ovanberörda paragraf i förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker.»

Föredragande departementschefen uppläste härefter såväl sistberörda förslag som ock förslag i omarbetat skick dels till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, dels ock till förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen samma dag angående försäljning av vin och öl, samt hemställde, att förslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Kungl. Maj:ts Nåd. Proposition Nr 23.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställda täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall, och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.

Bilagor.

Stockholm den 7 januari 1915.

Till Konungen.

Genom remiss den 5 nästlidne december har Eders Kungl. Maj:tt anbefallt socialstyrelsen att avgiva utlåtande över remissen bilagda förslag till förordningar om ändrad lydelse dels av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin och dels av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl. Till åttlydnad härav får styrelsen i underdånighet anföra följande.

Lika med vad föredragande departementschefen i sitt uttalande till statsrådsprotokollet vid ärendets behandling inför Eders Kungl. Maj:tt framhållit, finner socialstyrelsen skäl tala för en utsträckning av rätten att meddela förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker, i huvudsak av den omfattning, som i lagförslagen ifrågasättes. De olägenheter av social och ekonomisk natur, som förbrukningen av alkoholhaltiga drycker under ifrågavarande omständigheter kan medföra, kunna otvivelaktigt motivera ett sådant förbud.

Vid krig eller omedelbar krigsfara synes detta främst kunna fastslås; de särskilda hänsyn, som eljest måste tagas till de ekonomiska intressen hos vederbörande företagare och hos dem anställd personal, vilka av förbudet eventuellt kännbart beröras, nödgas då liksom så mycket annat vika för nödvändighetens krav. I fråga om övriga i förslagen förutsatta fall, då förbud eller inskränkning skulle kunna meddelas, måste däremot framhållas, att berörda hänsyn för meddelande överhuvud av förbud eller inskränkning synas bära tillmätas stor, stundom avgörande betydelse. Själva utgångspunkten för lagförslagen talar härför. Är det nämligen så, att man, när arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande, i ett förbud eller en inskränkning av ifrågavarande art vill se ett medel till arbetslöshetens eller nödens begränsning eller mot deras fortsatta utveckling, så torde det vara uppenbart att ett förbud eller en inskränkning, som i sin ordning genom den hämsko, den lägger på den därav berörda näringen, därinom kan förorsaka arbetslöshet eller rent av nöd, icke utan vidare och under alla förhållanden är ett lämpligt medel att anlita. Ett noggrant avvägande av de med förbudet eller inskränkning förbundna fördelar och nackdelar bör uppenbarligen föregå dess meddelande och där nackdelarna överväga fördelarna, bör förbud eller inskränkning icke förekomma.

Det torde icke vara ur vägen att här framhålla de betydande ekonomiska intressen, som beröras. I första hand gäller detta om utskänkingsrörelsen. Kännbarast torde denna drabbas av ett förbud, riktat mot ölförsäljningen. År 1913 utgjorde i städerna de så kallade ölkaféernas antal ej mindre än omkring 1,000 stycken och för exempelvis huvudstaden närmare 400 stycken. Flertalet av dessa, som i allt väsentligt existera av ölförsäljningen, skulle antagligen vid ett förbud helt nödgas upphöra med sin rörelse. Deras innehavare, som det oaktat vore betal-

ningsskyldiga för hyror och andra förbindelser, skulle i mångt fall försättas i ett ytterst svårt läge och antagligen nödgas helt eller till största delen avskeda den anställda personalen.

Förbud i större omfattning mot ölförsäljning skulle vidare omedelbart beröra bryggerinäringen med dess till över 5,000 personer uppgående arbetarstam samt där kunna förorsaka ej blott stora förluster för näringen i form av förstörda varor utan ock svårigheter för dess personal och arbetare, i form av nedsatt avlöning eller rentav arbetslöshet. Ovissheten om utsträckningen av ett förestående förbud eller ett redan meddelat förbuds ytterligare utvidgande skulle också tvinga näringen att med största försiktighet fortsätta tillverkningen av den ömtåliga varan och måhända snart nog föranleda inskränkningar i antalet arbetsanställda.

De förluster i skilda avseenden, ett förbud kan innebära, kunna sålunda till stor del neutralisera dess avsedda fördelaktiga verkningar. Om det allmänna här träder emellan med ersättning i större eller mindre omfattning — något som väl under vissa förhållanden icke kan undvikas — kunna väl härigenom de största olägenheterna avhjälpas, men fränses kan då ej heller, att vad sålunda utbetalas eljest direkt kunnat användas till lindrande av arbetslöshetens eller nödens följder.

Med det nu anförda har styrelsen velat betona den enligt dess mening oundgängliga förutsättningen för ett förbuds eller en inskränkings meddelande, nämligen ett noggrant övervägande av därmed förbundna konsekvenser. Måhända borde detta ock erhålla ett direkt uttryck i själva lagtexten, med hänsyn till det sagda närmast i bestämmelsen i vin- och ölförsäljningsförordningen, men, om det erhöles en mera allmän avfattning, helst likalydande i båda författningarna.

I varje fall synes det styrelsen att närhelst förbud eller inskränkning av ifrågavarande art skall meddelas, detta bör ske genom Eders Kungl. Maj:t, som i vida högre grad än de särskilda befallningshavandena har medel till förfogande att bedöma dess konsekvenser, icke minst med hänsyn till de särskilda kostnader i form av ersättningar åt därav lidande, som statsverket kan åsamkas. Genom att sålunda beslutanderätten i frågan hänlägges till den högsta administrativa myndigheten, lärers ock i högre mån än med det remitterade förslaget vinnas likformighet vid fastställandet av förbud eller inskränkning ävensom starkare än i de remitterade förslagen framstå, att förbud eller inskränkning i förevarande fall ej givas annat än i särskilda och mera omfattande undantagsfall.

Styrelsen hemställer alltså att förslagen måtte erhålla följande eller annan liknande förändrad lydelse:

Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller där arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin (försäljning av vin eller öl) eller föreskriva inskränkningar i sådan handel, må Kungl. Maj:t, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna.

I behandlingen av detta ärende hava deltagit styrelsens chef, byråcheferna Huss, Andersson, Bergsten och Rabenius samt socialfullmäktige von Sydow och Lindqvist.

Underdånigst
HENNING ELMQUIST.

Lars Rabenius.

Till Konungen.

Enligt nådigt beslut den 5 december 1914 har kontrollstyrelsen erhållit befallning att avgiva utlåtande över särskilda inom finansdepartementet utarbetade förslag dels till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, dels ock till förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen samma dag angående försäljning av vin och öl.

Dessa förslag hava till ändamål att bereda möjlighet att under vissa, särskilt kritiska förhållanden och även där sådant ej för ordningens upprätthållande kan anses erforderligt vidtaga åtgärder för att förhindra eller försvåra åtkomsten av spritdrycker, vin och öl.

Då detta syftemål torde stå att vinna med ifrågavarande förslag, sådana de föreligga, föranleder lagbestämmelsernas avfattning icke någon erinran från kontrollstyrelsens sida.

En tillämpning av ifrågavarande bestämmelser skulle emellertid i vissa fall kunna medföra för både tillverkare och arbetare förluster av sådant slag, att ersättningskrav från deras sida icke rättvisligen torde böra av staten helt avvisas. Särskilt gäller detta vid ett plötsligt förbud mot bedrivande av ölförsäljning, avsett att inom vidsträckta områden av landet tillämpas under en längre tid. Därvid skulle nämligen äventyras, att ej mindre det redan bryggda ölet utan även den produkt, som vore under tillverkning, till stor del fördärvades. På grund härav kan kontrollstyrelsen utgå från den förutsättningen, att beträffande ölförsäljningen vederbörande myndigheter icke komma att meddela förbud mot dylik försäljning annat än under alldeles säregna förhållanden, utan i stället föreskriva lämpliga inskränkningar, som kunna tillfredsställa intressen av såväl social som ekonomisk art.

Tillika får styrelsen framhålla, att stadgandet i 7 § av förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker om eftergift i vissa fall av maltskatt ej torde lämna säkerhet för att tillverkare har att påräkna dylik eftergift jämväl för det fall, att av malt beredd produkt, som tappats å kärl, på grund av vederbörande myndighets beslut ej får från bryggeri försäljas och, när densamma endast en kortare tid kan förvaras, sålunda blir för avsett ändamål oanvändbar. Den av staten debiterade skatten bör i sådant fall uppenbarligen bortfalla.

I den mån de föreslagna förordningarna avse att vid tillfällen, då nöd i större omfattning är rådande, det till brygd avsedda kornet må sparas för annat ändamål, skulle ett sådant syftemål jämväl kunna vinnas, därest i förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker för Eders Kungl. Maj:t inrymdes motsvarande befogenhet som i förordningen angående tillverkning av brännvin, eller att

för viss tid föreskriva inställande av maltkrossning för tillverkning av skattepliktiga maltdrycker. Genom detta tillvägagångssätt äventyras ej, att det vid förbudets inträdande redan bryggda ölet fördärvas, såsom fallet måste bli på sätt nyss blivit nämnt vid ett plötsligt försäljningsförbud; och någon skatterestitution torde ej behöva komma i fråga.

En till kontrollstyrelsen ingiven framställning av Svenska bryggareföreningen överlämnas härmed, varjämte bifogas protokollsutdrag, utvisande ledamöternas skiljaktiga meningar.

Remissakten återgår härmed.

Stockholm den 7 januari 1915.

Underdånigst
FREDRIK ZETHELIUS.

G. B. LAGERGREN.

K. ARNELL.

ERNST ENVALL.

Utdrag av protokollet, hållet hos Kontrollstyrelsen den 7 januari 1915.

Närvarande: överdirektören Zethelius, ledamöterna Lagergren, Arnell och Envall.

S. D. Föredrogs remissen nr 278 angående avgivande av utlåtande över vissa i finansdepartementet utarbetade förslag dels till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, dels ock till förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen samma dag angående försäljning av vin och öl;

och beslöts underdånigt utlåtande enligt registraturet.

Till de i berörda utlåtande gjorda uttalanden yttrade ledamöterna Arnell och Envall såsom sin särskilda mening vad som finnes intaget i här bilagda av dem undertecknade promemoria.

Från beslutet var även ledamoten Lagergren av skiljaktig mening och yttrade:

»Då jag huvudsakligen delar de betänkligheter, vilka uttalats av överståthållareämbetet samt Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms, Skaraborgs och Örebro län uti dessa myndigheters i remissakten refererade uttalanden rörande ifrågasatt utfärdande av skärpta bestämmelser i samma syfte som de i nu föreliggande lagförslag förekommande, finner jag mig böra avstyrka dessa förslag.»

Som ovan

G. B. Lagergren.

P. M.

Undertecknade anse sig icke kunna tillstyrka föreliggande lagförslaget i vad det avser beredande av utvidgad möjlighet för myndigheterna att påbjuda försäljningsförbud för öl, enär ett sådant förbud på grund av ölets relativt ringa hållbarhet måste verka vida mer förlustbringande än beträffande vin eller spritdrycker.

Ett summariskt överslag visar att rätt stora värden riskeras genom ett plötsligt påbudet allmänt försäljningsförbud för öl.

Sveriges tillverkning av till öl hänförliga drycker hade 1911 ett värde av 30,263,065 kronor. I allmänhet torde man kunna beräkna att bryggeriernas lager av öl motsvarar cirka 3 månaders tillverkning. Det vid ett försäljningsförbuds inträdande befintliga lagret kan då beräknas ha ett värde av cirka 7,500,000 kronor. Största delen är inbryggd för snabb konsumtion och därför föga hållbar.

Den månatliga förlusten i lagrets värde kan efter låg uppskattning ej sättas lägre än 1,000,000 kronor.

Antalet arbetare vid de skattepliktiga bryggerierna uppgick 1911—12 till 4,708 personer. Med antagande av 24 dagsverken i månaden blir antalet förlorade dagsverken 103,992 per månad.

Man torde därför utan överdrift kunna påstå att ett totalförbud för försäljning av öl skulle komma att medföra en ren förlust i material och genom minskad arbetsförtjänst av minst 1,500,000 kronor i månaden. Stora förluster i material uppstå naturligtvis även genom att redan inköpta råmaterial, korn, malt och humle m. m. ej komma till användning för att ej tala om förluster genom utebliven försäljningsvinst, ränteförluster o. s. v.

En direkt utgift för staten kan även beräknas i restitution av skatt. Även denna kan komma att uppgå till avsevärda belopp.

Enligt lagförslagets ordalydelse skulle den åt Kungl. Maj:ts befallningshavande inrymda ökade befogenhet att påbjuda försäljningsförbud av öl gälla tider då arbetslöshet och nöd i större omfattning vore rådande men synes oss på grund av vad vi anført ett försäljningsförbud för öl snarare ägnat att i väsentlig grad öka än minska nöd och arbetslöshet.

Stockholm den 7 januari 1915.

K. Arnell.

Ernst Envall.

Till kungl. kontrollstyrelsen.

Av Posttidningen för den 9 innevarande månad har Svenska bryggareföreningen inhämtat, att underdånigt utlåtande över förslag till ändringar i 35 § brännvinsförsäljningsförordningen och 31 § i förordningen angående försäljning av öl och vin blivit från kungl. styrelsen infordrat.

I anledning härav får föreningen vördsamt anföra följande.

Förslagen hava till ändamål att bereda möjlighet att under vissa särskilt kritiska förhållanden och även där sådant ej för ordningens upprätthållande kan anses erforderligt, vidtaga åtgärder för att förhindra eller försvåra åtkomsten av brännvin, vin och öl.

Det skulle nämligen enligt förslaget ankomma på Konungens befallningshavande att, då arbetslöshet eller nöd i större omfattning vore rådande, så ock när vid krig eller omedelbar krigsfara Kungl. Maj:t därtill lämnade sitt medgivande, i den omfattning de lokala förhållandena betingade, antingen utfärda förbud mot bedrivande av försäljning av brännvin, vin och öl eller stadga erforderliga inskränkningar i avseende på försäljningsrättens utövande.

Det är för föreningen uppenbart, att, om ifrågavarande regeringsförslag upphöjes till lag, särskilt den skattepliktiga bryggeriindustrien mycket kännbart skulle drabbas av förslagets bestämmelser.

Förbud mot försäljning av brännvin och vin kommer visserligen att åsamka tillverkare och försäljare av dessa varor betydande förluster genom minskad omsättning, men då dessa varor i allmänhet icke försämras eller förlora sitt värde genom lagring eller förvaring även under längre tid, lära förlusterna stanna vid minskad eller förlorad handelsvinst.

Inom bryggeriindustrien äro däremot förhållandena helt annorlunda. De skattepliktiga bryggerierna tillverka som bekant både överjästa och underjästa maltdrycker. De förra dryckerna, porter och julöl, utgöra tillhoppa kvantitativt knappast respektive 4 och 1 procent av totala produktionen. Tillverkningen av porter drager en tid av 9—12 månader, och drycken håller sig ett till flere år. De underjästa maltdryckerna, lageröl, pilsneröl samt lager- och pilsnerdricka, representera tillhoppa cirka 95 procent av bryggeriernas tillverkning. Dessa drycker draga för sin framställning en tid av minst tre månader och de hava en mycket kort hållbarhet: i regel 8—14 dagar, under gynnsamma förhållanden högst 3 till 4 veckor. Efter längre tids förlopp bliva dryckerna mindervärdiga eller odrickbara och därmed fullständigt värdelösa. Ett förbud skulle sålunda icke endast beröva bryggerierna deras handelsvinst utan totalt ödelägga själva varan.

Det skall i detta sammanhang framhållas, att det för mältning avsedda kornet av bryggerierna inköpes från landets olika kornbygder och att import av korn för bryggeriändamål under normala förhållanden icke äger rum. Värdet av samtliga bryggeriers korninköp torde årligen uppgå till inemot en femtedel av den svenska kornskördens totalvärde, utav vilka korninköp cirka tre fjärdedelar belöpa på de skattepliktiga bryggerierna. Berörda korninköp verkställas och likvideras i regel under årets sista kvartal. Mältningen försiggår under halvåret 1 oktober—1 april, och sedan kornet blivit mältat, får detsamma i stort sett anses odugligt till brödföda.

Enligt 7 § av nu gällande förordning angående tillverkning och beskattning av maldrycker må efter ansökan och föregående utredning eftergift av maltskatt kunna äga rum, om uppvägt malt eller därav beredd produkt, innan den lämnar lagerfaten, så väsentligen skadats, att maltet eller produkten ej kan för avsett ändamål användas. I sådana fall, då såsom i regeringsförslaget förutsättes varan på grund av statens förbud mot försäljning måste givas till spillo, synes återopade bestämmelse böra utvidgas att gälla allt uppvägt malt och alla produkter därav, oberoende av om de lämnat eller icke lämnat lagerfaten, under förutsättning allenast av full bevisning att varan blivit genom förbudet oduglig för sitt ändamål.

De skattepliktiga bryggerierna arbetade vid 1913 års utgång med ett eget kapital på cirka 110 miljoner; samma bryggeriers årliga utgifter uppgingo till åtminstone 35 miljoner, fördelat med ungefärligen 23 procent på inköpta råvaror, 10 procent på glas, kork och andra utensilier, 25 procent på löner och arvoden, 4 procent på ränta å upplånat kapital, 16 procent på maltskatt och utskylder samt cirka 22 procent på övriga omkostnader, såsom försäljningskostnader, fat, bränsle, hästfoder, försäkringsavgifter m. m. Antalet av de inom bryggeriindustrien anställda arbetarna utgjorde vid samma tid över 5,000 personer. Enbart till arbetspersonalen utbetalades 70 procent av ovannämnda totala lönesumma. Svenska bryggeriarbetareförbundet, representerande de arbetare, som äro anställda i maldrycksbryggerierna, i maltfabrikerna, i reningsverken samt hos vin- och spirituosahandlarne, utgörande enligt kommerskollegii närings- och arbetsstatistiska undersökning av år 1913 över 8,000 personer, det stora flertalet familjeförsörjare, har i en till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet innevarande år ingiven skrift framhållit, att ett förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker skulle inom dessa arbetaregrupper framkalla en farlig och förhärjande arbetslöshet, fullständigt nedbrytande arbetarne både moraliskt och ekonomiskt. Under framhållande, att ett sådant förbud jämväl skulle menligt inverka på arbetstillgången inom andra industrier, såsom korkfabriker, glasbruk m. fl. framhöll förbundet att möjligheterna att på självhjälpens väg undanröja följderna av en på grund av totalförbud orsakad arbetslöshet äro ringa eller inga, i följd varav, då bidrag från arbetsgivarnes sida i allmänhet icke torde vara att påräkna, arbetarna i dessa fack i sin olyckliga belägenhet bleve hänvisade att begära understöd av stat och kommun.

Genom vad sålunda anförts har föreningen sökt uppvisa, att ifrågavarande lagförslags upphöjande till lag skulle både för de skattepliktiga bryggerierna och för i bryggeriindustrien och dess hjälpiindustrier anställd personal medföra högst beklagliga konsekvenser. Det synes föreningen uppenbart, att, om statens välfärd kräver utfärdande av förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker, staten rimligen måste ersätta dem, som genom förbudets utfärdande bliva lidande, den förlust

som för dem uppkommer. Storleken av dessa förluster kunna enligt föreningens förmenande icke på förhand uppgivas. Den avhänger av de olika bryggeriernas storlek, tillverknings- och avsättningsförhållanden, årstiden då förbudet inträder, förbudets varaktighet, antalet arbetare, som avskedas och så vidare. Ersättningens storlek synes på grund härav lämpligen böra uppdragas åt en för varje län eller för riket i dess helhet tillsatt särskild nämnd, i vilken inginge representanter såväl för staten som för enskilda rättsägare.

Föreningen tillåter sig härigenom vördsamt anhålla, att kungl. kontrollstyrelsen vid avgivande av sitt underdåniga yttrande i ärendet ville taga nu anförda synpunkter under övervägande.

Stockholm den 15 december 1914.

Svenska bryggareföreningen

PETER KLASON.

Hugo Rehnberg.